

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра українознавства

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Методичні рекомендації для семінарських занять здобувачів вищої освіти
освітнього ступеня "Бакалавр" з усіх спеціальностей МНАУ

Миколаїв

2020

УДК 2
Р31

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету ННІ економіки та управління Миколаївського національного аграрного університету від 21.12. 2020 р. протокол № 5.

Укладачі:

Побережець Г.С. - асистент кафедри українознавства Миколаївського національного аграрного університету.

Рецензенти:

Березовська Т.В. - кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства Миколаївського національного університету.

Макарчук С.С. - кандидат історичних наук, керівник Обласного центру пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності Миколаївської обласної ради.

Вступ

Мета навчальної дисципліни – підвищити рівень світоглядно-гуманітарної культури слухачів курсу, розширити і поглибити їх знання про людину і суспільство шляхом систематизованого викладання знань про сутність і природу релігії, її структуру і зміст, закономірності виникнення та розвитку, особливості функціонування та еволюції, про роль релігії в історії та духовному житті людства загалом і українського народу зокрема, для чого ознайомити слухачів курсу з причинами та джерелами походження, історичними умовами та обставинами виникнення релігії як особливого духовного і суспільного феномену людства.

Зміст курсу «Релігієзнавство» дозволяє збагатити здобувачів вищої світи знаннями про релігію як складову конкретного суспільного процесу, учасником якого є будь-яка сучасна людина, та світової людської історії в цілому.

Завдання вивчення навчальної дисципліни: полягають у тому, щоб здобувачі вищої освіти, майбутні спеціалісти збагатили свій інтелектуально-творчий потенціал знаннями:

а) на понятійному рівні – основних тенденцій розвитку сучасного релігієзнавства та історії релігій, основних сучасних напрямків релігієзнавства, шкіл, концепцій, а також засвоїли загальну теорію релігієзнавства;

б) на фундаментальному рівні – змісту релігієзнавства, його сутності, предмету та структури, його історії, осягнули завдання, принципи й функції його основних складових;

в) на практично-творчому рівні – фундаментальних основ релігієзнавства та його еволюції, а також основних змістів вітчизняної релігієзнавчої думки.

Вивчення курсу передбачає також, з точки зору практичної діяльності, оволодіння такими **навичками та вміннями:**

а) на репродуктивному рівні:

- засвоїти світоглядно-гуманістичний зміст релігієзнавства, його людинотворчу природу;

- будувати універсальну макромодель соціальної дійсності у процесі суспільної діяльності та особистого життя;

- знати основний зміст усіх розділів курсу;

б) на евристичному рівні:

- оволодіти коректним способом мислення щодо релігієзнавчих проблем, основними принципами та першоджерелами;

- досліджувати соціальні явища, використовуючи знання релігієзнавства, аналізувати основні процеси та явища зовнішнього та внутрішнього світу людини;

в) на творчому рівні:

- формувати власну точку зору, спираючись на зв'язок релігієзнавства з дійсністю;

- визначати засоби перетворення дійсності за допомогою релігієзнавчого знання;
- аналізувати й обґрунтовувати філософські, соціальні, політичні та правові особливості українського релігійного і світського суспільного життя та української національної ідеї;
- застосовувати набуті знання при аналізі нагальних проблем сьогодення.

Об'єкт: є природа і сутність світу, людини, система відносин між ними.

Предмет навчальної дисципліни: релігійне життя і діяльність українського народу в економічній, духовній та політичній сферах.

Після вивчення дисципліни «Релігієзнавство» здобувач вищої світи повинен **знати:**

- головні проблеми теорії та історії релігії, зокрема, плюралізм поглядів на природу ;
- закономірності виникнення та особливості наступної історичної еволюції релігії;
- відомі типи та історичні форми релігії, зокрема її первісні та ранні форми, родоплемінні культу та племінні релігії;
- специфіку основних напрямів Вселенського християнства;
- головні віхи та події в історії поширення й функціонування його конфесій в Україні.

Після вивчення дисципліни «Релігієзнавство» здобувач вищої світи повинен **уміти:**

- самостійно аналізувати зміст теорії та історії релігії, зокрема, головні релігієзнавчі концепції;
- особливості віровчення, культу та церковної (конфесійної) організації різноманітних релігій світу, їх місце в історії духовного розвитку людства;
- різноманітні події з історії та сучасного життя християнських конфесій в Україні;
- проводити порівняльний аналіз їхніх конфесійних відмінностей місця і ролі в духовно-релігійному, культурному та суспільному поступі українського народу.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів та положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності за ОПП:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

- ЗК6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
 ЗК7. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
 ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
 ЗК9. Здатність бути критичним і самокритичним.
 ЗК10. Здатність працювати у команді.
 ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
 ЗК12. Здатність працювати автономно.
 ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності за ОПІ:

- ФК9. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

Програмні результати навчання:

- ПРН16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
 ПРН18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.
 ПРН19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
 ПРН22. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
 ПРН23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Оцінювання за шкалою ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою закладу вищої освіти
A	Зараховано	90 – 100
BC		75 – 89
DE		60 – 74
FX	Незараховано	35 – 60
F		1 – 34

Модульно-трансферна система оцінки знань здобувачів вищої освіти урахує всі форми їхньої роботи над вивченням курсу та рівень отриманих ними

знань. Основними формами вивчення релігієзнавства є лекції, семінарські заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти над джерелами та навчально-методичною літературою, підготовка й виступи з тематичними повідомленнями, доповідями та рефератами, рецензування рефератів, контрольні співбесіди, написання контрольних робіт, участь у студентських наукових конференціях, складання заліку.

Теми пропущених занять, а також ті, на яких здобувачі вищої освіти отримали незадовільну оцінку, перескладаються ними викладачу на консультаціях.

Основними формами контролю знань здобувачів вищої освіти при вивченні курсу є: оцінки на практичних заняттях, письмова контрольна робота, реферати (наукова доповідь) та залік.

Модуль 1.

Релігія як система знання людини про світ та про себе. Національні релігії світу.

Тема лекційного заняття №1. Що є релігія. Уведення до розуміння релігії.

Історія формування поняття «релігія» та основних понять релігієзнавства. Основні визначення релігії. Релігія в системі культури. Релігія та світогляд. Предмет релігієзнавства. Функції та роль релігієзнавства в сучасному світі. Цінність релігієзнавства для особи та суспільства. Релігієзнавство в системі людських свідомості й мислення.

Основні типи інтерпретацій та тлумачень релігії. Основні типи визначень релігії. Специфіка релігійного відображення дійсності. Соціальні, гносеологічні та психологічні коріння релігії. Основні елементи релігії. Релігійна свідомість та її рівні. Релігійні організації. Релігійний культ. Ілюзорно-компенсаторна, світоглядна регулятивна, інтегративна та інші функції релігії в світі й суспільстві. Філософське обґрунтування релігії. Католицька філософія і теологія; соціальне вічення католицизму. Неотомізм (Ж.Марітен, Е.Жильсон) про співвідношення науки, філософії, релігії. Православна філософія. Проблема софіології (В.Соловйов, П.Флоренський, Л.Красавін). Неохристиянство (М.Бердяєв, Д.Мережковський, Л.Шестов). Протестантська філософія і теологія. Ортодоксальна теологія М.Лютера, Ж.Кальвіна. Неоортодоксія К.Барта. Теорія деміфологізації християнства Р.Бульмана. Екзистенційна теологія П.Тілліха. «Безрелігійне християнство». Д.Бонхоффера. Релігія як – соціальне, психічне, психологічне, історичне, теологічне, філософське явище.

Keywords: religion, worldview, value, consciousness, thinking.

Тема практичного заняття №1. Що є релігія. Уведення до розуміння релігії.

План та питання теми

1. Релігія та її місце у суспільстві.
2. Наука і релігія у сучасному світі.
3. Що таке віра?

4. Охарактеризуйте досягнення скіфів у мистецтві.
5. Проблема походження релігії.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали).

Література

1. Гнот С. І. Релігієзнавство: навч. посіб. Львів : ЛДУФК. 2011. 164 с.
2. Данильян О. Г. Релігієзнавство : підручник. Харків : Прапор, 2006. 384 с.
3. Лубський В. І., Горбатенко Т. Г., Лубська М. В., Яковенко А. І. Канонічне право : підручник / ред.: В. І. Лубський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. : Центр учб. л-ри, 2012. 571 с.
4. Мішалова О. В. Релігієзнавство : навч. посіб. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. 236 с.

Тема лекційного заняття №2. Передумови виникнення релігії.

Психологічні, духовні, соціальні й інші чинники виникнення релігії. Особливості релігійного світобачення та побудови картини світу. Природа релігійних проблем та змістів. Специфіка релігії як системи знання про світ. Основні поняття і категорії релігійного знання. Системність релігійного знання. Релігія та історичні форми єдності людей, еволюція релігії. Типи релігії. Походження релігії та первісних вірувань: фетишизм, тотемізм, магія, анімізм. Західний та східний типи релігійного знання та світобачення: порівняльний аналіз. Періодизація в історії релігій світу. Типологія релігій.

Keywords: specificity, concept, worldview, typology, world.

Тема практичного заняття № 2. Виникнення релігії. Типологія релігій.

План та питання теми

1. Основні стадії та форми релігійних вірувань в історії релігії: ранні (первісні) форми – шаманство, фетишизм, тотемізм, анімізм, магія.
2. Основні стадії та форми релігійних вірувань в історії релігії: політеїзм та монотеїзм.
3. Основні стадії та форми релігійних вірувань в історії релігії: деїзм.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Лубський В. І., Бурлак С. М., Вороновська Л. Г., Горбатенко Л. Г. Релігієзнавство : Підруч. Київ : Вид. центр "Академія", 2000. 408 с.
2. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : Підручник. Вид. 2-ге, доп. Київ : Академвидав, 2008 . 464 с .
3. Присухін С. І. Релігієзнавство : навч. посібник ; КНЕУ. Київ : КНЕУ, 2005. 192 с.

4. Сидоренко О. П. Релігієзнавство : підручник. Київ, 2018. 348 с.
5. Фірсова Л. В., Черних І. П., Тараненко Л. І. Релігієзнавство : підручник / за ред. Л. В. Фірсової ; ХНТУСГ. Харків, 2007. 285 с.
6. Ходькова Л. П. Релігієзнавство: навчальний посібник. Львів, 2000. 480 с.

Тема лекційного заняття №3. Національні релігії, їх еволюція та особливість.

Індуїзм: історія виникнення, боги, зміст. «Бхагаватгіта» як канонічний текст індуїзму. Ведизм та брахманізм. Тантризм. Основні ідеї індуїзму.

Конфуціанство, його походження та еволюція. Основний зміст релігійної догматики конфуціанства: культ предків, створення ідеального суспільства, ідеал “повністю мудрої людини”. Канонічні тексти конфуціанства.

Даосизм: історія виникнення, боги. Даоська канонічна література. Даосизм як релігія теорії та практики безсмертя. Магія та містика даосизму. Школи та напрямки даосизму. “Дао” як центральне поняття даосизму.

Синтоїзм, його походження та особливості. Сфера надприродного в синтоїзмі. Канонічна література. Етика синтоїзму. Еволюція синтоїзму.

Юдаїзм: історичні, соціальні, культурні причини його виникнення та еволюція. Культ Яхве та монотеїзм. Основні догмати юдаїзму. Сучасний юдаїзм. Юдаїзм в Україні.

Зороастризм – унікальність теорії, космології, «філософії» зороастризму. «Авеста» як канонічний текст зороастризму. Боги та божества зороастризму. Обрядово-культува практика зороастризму.

Keywords: gods, Confucianism, literature, theory, philosophy.

Тема практичного заняття № 3. Національні релігії: індуїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, юдаїзм, зороастризм.

План та питання теми

1. Національні релігії: індуїзм.
2. Національні релігії: конфуціанство.
3. Національні релігії: даосизм.
4. Національні релігії: синтоїзм.
5. Національні релігії: юдаїзм.
6. Національні релігії: зороастризм.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Кислюк, К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство : підручник для студентів вузів. ; НУА. 5-є вид., виправ. і доп. Київ : Кондор, 2009. 636 с. : іл., табл.
2. Колодний А. Академічне релігієзнавство: Підр. Київ , 2001. 862 с.
3. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.

4. Лубський В. І., Лубська М. В. *Історія релігій : підручник. Т. 2 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2008. 423 с.*
5. Лубський В. І., Горбатенко Т. Г., Лубська М. В., Яковенко А. І. *Канонічне право : підручник / ред.: В. І. Лубський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Центр учб. л-ри, 2012. 571 с.*

Модуль 2: Світові релігії. Релігія в сучасному світі.

Тема лекційного заняття №4. Історичні та соціальні умови виникнення буддизму та його перетворення на світову релігію.

Особа Будди Гаутами. Буддійський культ і релігійна організація /устрій/. Особливості буддійської релігійної догматики: вчення про людину та світ, вчення про чотири благородні істини, вчення про страждання, вчення про колесо сансари та про нірвану, про карму, про “переселення душ“. Канонічні тексти буддизму. Основні напрямки (школи) в буддизмі: махаяна, хінаяна, тантризм, чань-буддизм, дзен-буддизм, ламаїзм (мантраяна) тощо. Міжнародні буддійські організації та їх діяльність. Буддизм в Україні. Історичні та соціальні причини й умови виникнення та формування ісламу. Аллах – бог ісламу. Особа Пророка Мухаммеда. Священне Писання Коран та Священний Переказ Сунна, їх зміст. Основи віровчення та культу ісламу: релігійна догматика та культова практика. Практичні заповіді ісламу. Релігійні організації ісламу. Шаріат як праведний спосіб життя мусульманина. Основні напрямки в ісламі: сунізм, шіїзм, суфізм. Традиціоналізм та модернізм у сучасному ісламі. Ісламські об’єднання в Україні.

Keywords: Buddhism, dogmatics, Islam, sansara, nirvana.

Тема практичного заняття №4. Світові релігії: буддизм, іслам.

План та питання теми

1. Світові релігії: буддизм.
2. Світові релігії: іслам.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Докаш В. І., Лешан В. Ю. *Загальне релігієзнавство: Навчальний посібник. Чернівці: Книги – ХХІ, 2005. 376 с.*
2. Закович М. М. *Релігієзнавство: підручник. Київ, 2000. 480 с.*
3. Лубський В. І., Горбатенко Т. Г., Лубська М. В., Яковенко А. І. *Канонічне право : підручник / ред.: В. І. Лубський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Центр учб. л-ри, 2012. 571 с.*
4. Мішалова О. В. *Релігієзнавство : навч. посіб. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. 236 с.*

Тема лекційного заняття №5. Історія становлення християнства: соціально-економічні та ідейні (релігійні і філософські) причини виникнення.

Генезис образу Ісуса Христа. Еволюція первісного християнства. Формування християнської догматики, культу та церковного устрою. Символ віри. Основні догмати християнства. Богословська та науково-історична оцінка первісного та раннього християнства. Джерела віровчення християнства. Походження та склад “Біблії”. Уявлення про бога, світ, людину, про принципи соціального життя. Специфіка релігійної моралі.

Основні положення християнського віровчення та культу. Соціальна програма християнства. Моральна доктрина християнства. Таїнства християнства. “Класичне” християнство в картині світу Середніх віків. Християнський релігійний світогляд. Природа й людина як творіння Бога.

Вчення про універсальні сутність та природу Бога. Особливості теологічного світогляду та світосприймання. Проблема душі та тіла, віри та розуму. Проблема людської волі. Блаженний Августин (принцип “вірю, щоб зрозуміти”). Еріугена (принцип “віра шукає розум”). Руйнування “класичної” християнської картини світу Середніх віків епохою Реформації (Мартін Лютер). Утворення та еволюція християнської Церкви.

Основні напрямки в християнстві: католицизм, православ'я, протестантизм; доктринальні та культові відмінності між ними. Віровчення та організація католицизму. Еволюція католицизму. Інститут інквізиції. Чернечі ордени. Ватикан. Соціальна доктрина, та політична діяльність Ватикану. Католицькі партії та організації. Ліві та праві сили у католицизмі. Католицизм в Україні.

Віровчення та культ православ'я. Російське православ'я, його в історії російських суспільства, держави, культури. Еволюція православної ідеології в умовах соціалістичної дійсності. Традиціоналізм та модернізм у сучасному православ'ї. Виникнення протестантизму як форми християнства доби Нового часу. Особливості його віровчення та культу.

Основні напрямки протестантизму: лютеранство, кальвінізм, англіканство. Пізній протестантизм: методизм, баптизм, Свідки Єгови, п'ятидесятництво, методизм й ін. Протестантизм в Україні.

Поширення християнства на українських землях та хрещення Київської Русі. Перші історичні свідоцтва про християн в Київській Русі. Прийняття Володимиром християнської віри. Церква в Україні: історія, сучасність.

Keywords: symboloffaith, doctrine, worldview, soul, body.

Тема практичного заняття №5. Світові релігії: християнство.

План та питання теми

1. Світові релігії: християнство.
2. Історія виникнення християнства.
3. Основи християнського віровчення та культу.
4. Атрибути (якості) християнського Бога. Образ Ісуса Христа.
5. Біблія: загальна характеристика.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);

- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Кислюк, К. В., Кучер О. М. *Релігієзнавство : підручник для студентів вузів. ; НУА. 5-е вид., виправ. і доп. Київ : Кондор, 2009. 636 с. : іл., табл.*
2. Лешан В. Ю. *Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.*
3. Лубський В. І., Лубська М.В. *Історія релігій : підручник. Т. 1 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2007. 383 с.*
4. Лубський В. І., Лубська М. В. *Історія релігій : підручник. Т. 2 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2008. 423 с.*
5. Лубський В. І., Горбатенко Т. Г., Лубська М. В., Яковенко А. І. *Канонічне право : підручник / ред.: В. І. Лубський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Центр учб. л-ри, 2012. 571 с.*
6. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. *Релігієзнавство : Підруч. Київ : Академвидав, 2005. 431 с.*

Тема лекційного заняття №6. Генезис принципів релігійності західної культури як історія метафізичного бунту людини проти світобудови, його (бунту) форми та зміст за історичними епохами.

Особливості стосунків людини та Бога за доби Новітнього часу. Зміна парадигми мислення людини в світі ХХ ст.: народження “некласичного” підходу до розуміння світу і людини, і Бога. “Некласична” релігія та “некласична” релігійність людини доби Новітнього часу. Потойбічний світ ХХ століття. Модернізація ідеї Бога. Криза традиційної релігійності та розповсюдження неканонічних (“позасповідальна релігійність“, “езотерична культура“, “неомістицизм“, “нові релігії“, “деідеологізована віра“ тощо) релігій: Міжнародне товариство свідомості Кріпни, “Церква уніфікації”, “Братство Грааля“, “Рух Ісуса”, “Церква сатани”, Культ Вуду, Культ Растафарі, “Церква Сайєнтології“ й інші. Проникнення нетрадиційних релігій в Україну.

Keywords: genesis, epoch, thinking, religion, faith.

Тема практичного заняття №6. Генезис принципів релігійності західної культури протягом її історії.

План та питання теми

1. Потойбічний світ ХХ – початку ХХІ століття.
2. Нетрадиційні релігії та релігійна містика ХХ – початку ХХІ століть.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Гнот С. І. *Релігієзнавство: навч. посіб. Львів : ЛДУФК. 2011. 164 с.*

2. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. *Релігієзнавство : Підручник. Вид. 2-ге, доп. Київ : Академвидав, 2008 . 464 с .*
3. Мішалова О. В. *Релігієзнавство : навч. посіб. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. 236 с.*
4. Сидоренко О. П. *Релігієзнавство : підручник. Київ, 2018. 348 с.*
5. Фірсова Л. В., Черних І. П., Тараненко Л. І. *Релігієзнавство : підручник / за ред. Л. В. Фірсової ; ХНТУСГ. Харків, 2007. 285 с.*
6. Черній А. М. *Релігієзнавство : навч. посібник. Київ : Академвидав., 2005. 352 с.*

Тема лекційного заняття №7. Причини виникнення і географія неорелігій.

Міжнародні нетрадиційні релігійні організації організації та їх вплив на молодь. Нові релігійні течії та організації в Україні: неохристиянство (Богородчина Церква, Церква Ісуса Христа святих останніх днів (мормони), Новоапостольська церква). Сучасне релігійне життя в Україні. Конфесійна структура і географія релігій. Законодавче закріплення свободи совісті. Міжконфесійні і внутрішньо конфесійні конфесійні колізії.

Keywords: neo-religions, currents, Mormons, church, collisions.

Тема практичного заняття №7. «Неокласична» релігія та релігійність у сучасному світі.

План та питання теми

1. Різновиди нетрадиційних культів, їх особливості (масонство, свідки Єгови, церква Об'єднання та ін.)
2. Окультні течії.
3. Особливості взаємодії нових і традиційних релігій.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Колодний А., Новиченко М., Саган О. *Релігійна свобода. Релігія і Церква в Україні: уроки минулого і проблеми сьогодення. Науковий щорічник. Київ, 2003. С. 191–195.*
2. Кондратик Л.Й., Кондратик О.В. *Початкові етапи українського релігієзнавства. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк, 2008. 12. С. 200–207.*
3. Лубський В. І., Горбаченко Т. Г. *Два погляди на релігійну віру (за Фомою Аквінським і Уільямом Джеймсом). Вісн. Нац. авіац. ун-ту. Київ, 2010. № 1. С. 17–21.*

Модуль 3: Релігійні вірування давнього світу.

Тема лекційного заняття №8. Елементи релігійного мислення та релігійного знання за часів Давнього світу.

Первісні (примітивні) релігійні вірування та релігії. Форми первісних релігійних вірувань людини: фетишизм, магія, шаманство, тотемізм, анімізм й інші.

Keywords: religioushypocrisy, knowledge, fetishism, magic, totemism.

**Тема практичного заняття №8. Релігійні вірування Давнього світу:
форми та зміст.**

План та питання теми

1. Релігійні вірування та міфологія давніх слов'ян.
2. Запровадження християнства на Русі.
3. Історичні та культурні особливості формування української релігійної думки. Розвиток релігійної думки в Україні як складова української духовної культури.

Оцінювання по темі:

- 1) усне опитування (1-2 бали);
- 2) тести (2 бали);
- 3) наукова доповідь (7 балів).

Література

1. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. *Релігієзнавство : Підручник. Вид. 2-ге, доп. Київ : Академвидав, 2008 . 464 с .*
2. Мішалова О. В. *Релігієзнавство : навч. посіб. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. 236 с.*
3. Присухін С. І. *Релігієзнавство : навч. посібник ; КНЕУ. Київ : КНЕУ, 2005. 192 с.*
4. Сидоренко О. П. *Релігієзнавство : підручник. Київ, 2018. 348 с.*

Питання для самостійної роботи

Модуль 1: Релігійні вірування Давнього світу: форми та зміст.

- 1.Релігія (і міфологія) Давнього Єгипту.
- 2.Релігія (і міфологія) Давнього Греції.
- 3.Релігія (і міфологія) Давнього Риму.
- 4.Релігія (і міфологія) давніх слов'ян.

Модуль 2: Особливості вітчизняної релігійної історії та культури.

- 1.Релігійні вірування та міфологія давніх слов'ян.
- 2.Запровадження християнства на Русі.
- 3.Історичні та культурні особливості формування української релігійної думки. Розвиток релігійної думки в Україні як складова української духовної культури
- 4.Характерні риси й особливості української релігійної духовності.
- 5.Релігійна духовність України доби Відродження та Нового часу.
- 6.Релігійні ідеї в українській літературі та громадсько-політичних рухах (М.В.Гоголь, Т.Г.Шевченко, І.Франка й ін.).
- 7.Особливості розвитку української релігійної духовності в ХХ-ХХІ ст.

8. Культурне та соціальне значення релігійної спадщини для розвитку сучасного українського суспільства.

Модуль 3: Релігійні вірування давнього світу.

1. Сюжети Тори.
2. Каббала.
3. Зооастризм.
4. Тамас.
5. Джайнізм.
6. Сикхізм.
7. Даосизм.

Теми наукових робіт (рефератів)

1. Вселенські собори як зібрання ієрархів християнської церкви з усього світу.
2. Історія релігійних вірувань в Україні.
3. Поняття свободи совісті в Україні.
4. Історія та розвиток релігієзнавства.
5. Генезис ранніх форм релігії.
6. Особливості етнічних та регіональних релігій.
7. Відносини між різними релігійними віруваннями в Україні.
8. Українське Православ'я: літургічні, богослужбові і обрядові традиції.
9. Протиукраїнський універсалізм в українській церкві.
10. Історія Студійського чернецтва.
11. Ікона св. Миколая.
12. Значення храму як будівлі.
13. Розвиток школи церковного співу в Манявському Скиті.
14. Андрій Шептицький: політична діяльність.
15. Петро Могила: життєпис.
16. Розвиток глобальної релігії та глобальної політики.
17. Дохристиянські вірування на Україні.
18. Кардинал Йосип (Сліпий): життєпис.
19. Функціональна роль релігії.
20. Середньовічна церква-держава.
21. Коран та його значення.
22. Християнський культ та магія в ньому.
23. Стародавня Індія та її релігія.
24. Поняття магії та роль її у християнському культі.
25. Українська православна церква.
26. Виникнення християнства та його культурно-історичний контекст.
27. Найдавніші мешканці Крилоської гори та їхні релігійні вірування.
28. Релігійна мораль та її основні особливості.
29. Релігія як головна та невід'ємна частка культури.
30. Роль Пресвятої Богородиці у християнстві.
31. Містики та їх основні провідні ідеї.
32. Міфологія в первісні часи.
33. Містичні погляди на світ.

34. Волинська православна церква.
35. Легалізація української греко-католицької церкви.
36. Загальне відношення до релігії.
37. Вплив християнської церкви на державу в період середньовіччя.
38. Волинь та українська православна церква в 20-40-х рр. XX ст.
39. Іудаїзм та історія його виникнення.
40. Англіканство та історія його виникнення та розвитку.
41. Божий образ та створення за ним людини.
42. Другий прихід Христа.
43. Апокрифічна література її загальна характеристика і причини виникнення.
44. Біблія та її переклад на українську мову.
45. Галицька метрополія та історія її існування.
46. Давньослов'янські демонічні вірування.
47. Розвиток масонства в Україні.
48. Передумови виникнення та історія розвитку християнства.
49. Українська греко-католицька церква та її вклад в розвиток політичного, економічного та духовного життя галицьких українців.
50. Поняття та значення соціології релігії.
51. Міфологія як основа Авести.
52. Життя християнської родини.
53. Зв'язок релігії з війною.
54. Релігійність та етнопсихологічні характеристики українців.
55. Релігія та міфологія, види її на українських землях.
56. Феодосій, преподобний Печерський церковний письменник України.
57. Український церковний і культурний діяч Туптало Данило Савич.
58. Найвидатніший святий письменник Нестор літописець.
59. Прокопович Феофан як один з найвидатніших українських церковних діячів.
60. Київська держава та запровадження на ній християнства.

Зміст

Вступ.....	3
Модуль 1.	
Релігія як система знання людини про світ та про себе. Національні релігії світу.....	6
Тема лекційного заняття №1. Що є релігія. Уведення до розуміння релігії....	6
Тема практичного заняття №1. Що є релігія. Уведення до розуміння релігії...6	
Оцінювання по темі.....	7
Література.....	7
Тема лекційного заняття №2. Передумови виникнення релігії.....	7
Тема практичного заняття № 2. Виникнення релігії. Типологія релігій.....	7
Оцінювання по темі.....	7
Література.....	7
Тема лекційного заняття №3. Національні релігії, їх еволюція та особливість.....	8
Тема практичного заняття № 3. Національні релігії: індуїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, юдаїзм, зороастризм.....	8
Оцінювання по темі.....	8
Література.....	8
Модуль 2: Світові релігії. Релігія в сучасному світі.....	9
Тема лекційного заняття №4. Історичні та соціальні умови виникнення буддизму та його перетворення на світову релігію.....	9
Тема практичного заняття №4. Світові релігії: буддизм, іслам.....	9
Оцінювання по темі.....	9
Література.....	9
Тема лекційного заняття №5. Історія становлення християнства: соціально-економічні та ідейні (релігійні і філософські) причини виникнення.....	10
Тема практичного заняття №5. Світові релігії: християнство.....	10
Оцінювання по темі.....	10
Література.....	11
Тема лекційного заняття №6. Генезис принципів релігійності західної культури як історія метафізичного бунту людини проти світобудови, його (бунту) форми та зміст за історичними епохами.....	11
Тема практичного заняття №6. Генезис принципів релігійності західної культури протягом її історії.....	11
Оцінювання по темі.....	11
Література.....	11
Тема лекційного заняття №7. Причини виникнення і географія неорелігій.....	12
Тема практичного заняття №7. «Неокласична» релігія та релігійність у сучасному світі.....	12
Оцінювання по темі.....	12
Література.....	12
Модуль 3: Релігійні вірування давнього світу.....	12

Тема лекційного заняття №8. Елементи релігійного мислення та релігійного знання за часів Давнього світу.....	12
Тема практичного заняття №8. Релігійні вірування Давнього світу: форми та зміст.....	13
Оцінювання по темі.....	13
Література.....	13
Питання для самостійної роботи.....	13
Теми наукових робіт (рефератів).....	14

Навчальне видання

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Методичні рекомендації для семінарських занять здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» з усіх спеціальностей МНАУ

Укладач: **Побережець Ганна Степанівна**

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,1

Тираж 50 прим. Зам. №__

Надруковано в видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб`єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.